

Da li je moglo biti privatizacija bez rata?

NA završnoj diskusiji u seriji *Radnici i politička proizvodnja ratova na Balkanu*, održanoj 30. marta ove godine, nakon što su Nada Novaković, Đokica Jovanović i Salih Foča dali uvodna izlaganja, menadžerka projekta *Imenovati TO ratom* Noa Treister je svim prisutnima, uvodničarima, publici, članovima projektnog tima i samoj sebi postavila pitanje iz naslova ovog uvodnika. Odgovor koji je dao Salih Foča objavljujemo u ovom broju, uz drugi deo uvodnog izlaganja Nade Novaković. Naizgled, oni zastupaju suprotnе pozicije – dok je Salih Foča spreman da u privatizaciji traži uzrok rata, Nada Novaković smatra da je u privatnoj svojini onomad trebalo tražiti izlaz iz krize socijalističke Jugoslavije. Zapravo, oboje ukazuju na isti problem – nomenklaturu koja je u socijalizmu odlučivala šta je radnički interes, a zatim je, odlučivši da je „radnički“ interes rušenje socijalizma i privatizacija, oplačkala i prisvojila radničku imovinu. Da li nam se to moglo desiti bez rata?

Izlaz iz današnjeg kolapsa ne može se naći bez upoznavanja sa stranputicama koje su dovele do „tranzicije“, ali ni bez analize pozitivnih iskustava i praksi jugoslovenskog socijalizma, o čemu je u svom uvodnom izlagaju na diskusiji 30. marta govorio Salih Foča. Njegovo izlaganje ćemo objaviti u sledećem broju.

Projektni tim *Imenovati TO ratom*

Proces ekonomskog zatvaranja republika naglašen je od sredine sedamdesetih. O tome ima dosta ekonomskih podataka. Časlav Ocić je istraživao ekonomsko zatvaranje republika, tj. isporuke-nabavke robe i kretanje kapitala, odnosno ulaganja u preduzeća čije je sedište u drugoj republici. U prvom slučaju to je iznosilo 65 do 70%, a kod finansiranja nije prelazio cifru od 2,3%. Republike ekonomije zatvaraju se tako da je u 1990. godine promet roba unutar njih iznosio od 92% do 95%. Láslo Sekelj je zaključio, na osnovu podataka o razmeni robe i usluga republika sa drugim zemljama, da republikom privredama nije bila potreblja Jugoslavija. Sukob „severa“ i „juga“ nije ostao bez posledica. Interes razvijene Slovenije u odnosu na Kosovu, na primer, je postao drugačiji (razlike u razvijenosti su se od 1:4 krajem Drugog svetskog rata povećale na 1:7 početkom devedesetih godina). Ali, razlike su povećane i unutar svake federalne jedinice, sve do nivoa opština, na to je u više radova decenijama ukazivao Kosta Mihailović.

Ekonomska neefikasnost, neracionalnost, rasipanje materijalnih i ljudskih resursa, mogli bi se ilustrovati još drugim brojnim podacima. Jugoslavija se, iz sistemskih razloga, našla ispod nivoa modernih privreda. Integrativni faktor nije bila inicijativa privatnog vlasnika radi oствarivanja sopstvenih materijalnih i drugih potreba. Naprotiv, ciljeve privrednog sistema određivala je politička elita, preko partije, države, kadrovske, ekonomskih politika i dr. U centru prepreka modernizacije privrede i društva ostali su – društvena svojina, redistributivna ekonomija i „samoupravljanje“.

Polička „decentralizacija“ i dezintegracija političkog sistema

Za razumevanje odnosa političke decentralizacije i dezintegracije Jugoslavije mora se odgovoriti na nekoliko pitanja: Kakav je odnos upravljačke klase prema društvenim sukobima? Koje su osnovne karakteristike države, političke elite i partije? Čija je stvarna politička moć? Šta je uticalo na promenu osnova legitimitetu starih i novih političkih elita?

Nepremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo usavrsilo sistem koji je vodio pravo u raspad društva, ekonomije i države. Demonstracije na Kosovu su još jednom potvrdile nemogućnost, bolje reči nespremnost, republičkih elita i „njihovog“ stanovništva na zajednički život. Stoga se relativno jedinstvena upravljačka klasa podelila, pored ostalog, po nacionalno-republičkim osnovama. Svakoj od novoformiranih političkih elita ostao je samo us